

Jak přežít: Varovný systém i manuál na 72 hodin. Česko připravuje novou koncepci ochrany obyvatel

[Lenka Matoušková](#)

30. června 2025 · 12:00

[Diskuze \(4\)](#)

Válka na Ukrajině, konflikt Izraele a Íránu, rozsáhlý blackout ve Španělsku nebo stále lépe předvídatelné povodně. I kvůli takovým událostem chystá ministerstvo vnitra novou koncepci ochrany obyvatelstva. Cílem je připravit nás na možné válečné konflikty, výpadky energií, služeb a informovat o možnostech, kde se schovat. Stát spustil i kampaň 72 hodin, která radí, jak přežít tři dny v nouzovém režimu. Kdy se spolehnout sám na sebe a s čím při ohrožení pomůže stát? Zjišťovali jsme v místě, kde se na různé typy hrozeb připravují.

Špatně se mi dýchá. Na obličeji mám masku a pohybuji se na běžeckém pásu rychlostí šest km/h. Jsem v izolačním boxu testovací místnosti, kde se zkouší odolnost ochranných obleků a masek v Institutu ochrany obyvatelstva. Průvodce mi dělá ředitel Institutu ochrany obyvatelstva Hasičského záchranného sboru ČR František Paulus.

Kdysi to bývala kasárna, od devadesátých let tu sídlí výzkumné a výcvikové centrum pro přípravy na hrozby nejrůznějšího typu. V Institutu ochrany obyvatel v Lázních Bohdanči tým expertů zkoumá nebezpečné látky, testuje varovné systémy a modeluje plány pro krize. Na mimořádné události jednak trénují tady, v zázemí klidné části lázeňského města, ale vyjíždějí také na simulace do terénu a pomáhají i při reálných krizích.

„Poskytujeme přímou i nepřímou podporu HZS ČR při plnění a organizování úkolů ochrany obyvatelstva, integrovaného záchranného systému, požární ochrany, civilního nouzového plánování a krizového řízení. Pracujeme tedy nejen v laboratořích, ale i v terénu. Nejsme ale klasickou prvosledovou jednotkou. Řešili jsme například projekt, jenž se týkal možností degradace, dekontaminace novičku jakožto nervové paralytické látky. Když se s takovou látkou záchranné složky dostanou do styku, tak aby byly nastavené postupy,“ popisuje příklad práce týmu František Paulus.

Institut ochrany

Odborníci institutu také například dokumentují rozsáhlé katastrofy, mají dronovou letku, kterou jsou schopni skenovat zasažené území a vytvářet z něj 3D modely. Dělalí to tak třeba při požáru v Hřensku i při povodních loni na podzim. A také testují ochranné masky a obleky. Nejen ty pro zachraňující odborníky, ale i ty pro laiky, jež jsou pro vybrané skupiny obyvatel součástí státních rezerv. Jak jsem si ostatně vyzkoušela sama na sobě.

Čestmír Hylák z oddělení výzkumu nám ukazuje, jak takové testování probíhá. Potkáváme se v místnosti s přístroji a izolačními boxy. „Tady v té komoře testujeme ochranné prostředky, kukly, ochranné oděvy. Prověřujeme jejich těsnost. Jako zkušební látku používáme fluorid sírový, což je zdravotně nezávadná syntetická látka. My v komoře vytvoříme koncentraci 1000 ppm a zkušební osoba v ochranném prostředku uvnitř chodí na běžícím pásu. To ukládá evropská norma. Pro testování ochrany dýchacích cest jde rychlostí šest kilometrů v hodině, pro zkoušku i v ochranném oděvu je to pět kilometrů v hodině. A při tom dělá různé cviky předepsané normou. Například kýve hlavou, mluví a podobně. A my snímáme, vlastně vysáváme vzorek toho, co se dostane pod ochranný prostředek, a jsme schopni spočítat a porovnat ty koncentrace. Vyhodnocení po jednom nasátí trvá 35 vteřin. Když zjistíme, že ten prostředek netěsní, tak test hned ukončíme a prostředek upravíme,“ vysvětluje nám výzkumný pracovník Institutu ochrany obyvatelstva HZS ČR Čestmír Hylák.

Mají tu i přístroje na měření kapacity filtrů a testují, co všechno by měly vydržet.

„Pro zasahující složky je velmi důležitá izolační ochrana dýchacích cest, nezávislý přívod nezávadného vzduchu, aby člověk mohl pobývat v zasažené oblasti. Potom samozřejmě záleží na typu ohrožení. Jsou určité typy přetlakových obleků pro události chemického nebo biologického charakteru,“ popisuje František Paulus.

Třeba typický žlutý plynotěsný oblek se používá při hrozbě vysoce infekčních nemocí, jako SARS či ebola, lehčí obleky s protichemickým náplekem zase měly například zasahující týmy při nedávné havárii benzenu v Hustopečích nad Bečvou.

Právě ochranné prostředky, varovné systémy před hrozbami či počty civilních krytů v zemi se od vypuknutí války na Ukrajině skloňují stále častěji i v Česku. I když nejsme ve válečném stavu ani ve stavu ohrožení, tak o tom, jak jsme na případný útok připraveni, diskutuje veřejnost i politici. Je krytů, masek a obleků dost pro všechny? Vědí všichni, co dělat? Kam se schovat?

Už před dvěma lety Nejvyšší kontrolní úřad popsal, že systém ochrany obyvatelstva v Česku má zásadní nedostatky. Ať už jde o varování, evakuaci, či možnosti ukrytí. „Ministerstvo vnitra například nezabezpečilo dostatečný počet prostředků individuální ochrany, jako jsou třeba masky či ochranné obleky. Ani po 20 letech nedokončilo obměnu rotačních sirén a nespustilo plánovaný webový portál pro veřejnost. Počet stálých úkrytů se v ČR od roku 2010 snížil o 32 %,“ stálo ve zprávě NKÚ. Kryty civilní ochrany dnes stačí zhruba jen pro tři procenta obyvatel. Nedostatek prostředků individuální ochrany, jako jsou masky, ochranné obleky a dětské vaky, vládě dodnes vytýká i část opozice.

Ted' má některé věci vyřešit nová koncepce ochrany obyvatel, v níž je ale mnohem víc než jen státem uskladněné ochranné pomůcky. Na ty má podle vyhlášky zdarma nárok jen vybraná část lidí – například děti nebo zaměstnanci v rizikových sektorech. Podle Františka Pauluse jsou ale v celém balíčku ochrany jen malým dílem skládačky a ty původní jsou také nahrazovány modernějšími typy. Právě Institut ochrany obyvatelstva se podílí i na tvorbě nové koncepce.

Ochranné pomůcky

„My jsme jedním z posledních států, jenž má ve skladových zásobách prostředky individuální ochrany určené pro obyvatelstvo. Tedy klasickou gas masku s filtry, kazajky pro děti a další prostředky, které známe často ještě z minulého režimu. Tento způsob ochrany však není využitelný za všech případů, ale jen tehdy, když je použita nějaká chemická látka nebo když jde o nějaké biologické či radiační nebezpečí. Při diskusi nad skladovými zásobami je to však něco, čím stále disponujeme. Nicméně se to nejeví jako perspektivní způsob ochrany. Mnohem komfortnější je ochranná kukla, což skutečně vypadá jako kukla,“ říká ředitel institutu ochrany František Paulus a pokračuje: „Individuální ochrana spočívá v tom, že si nějakým způsobem chráníte dýchací cesty a povrch těla, zejména tedy obličejovou část. Záleží na charakteru ohrožení. V naprosté většině případů je tím klíčovým opatřením improvizovaná ochrana, což může být v některých případech pouze navlhčený kapesník. Např. v případě požáru je tohle podstatné vědět a je nutné držet se pod neutrální rovinou (*tedy ve spodní, nezakouřené části místnosti; poznámka redakce*), tam, kde je ještě alespoň trochu dýchatelný vzduch,“ popisuje.

V případě, že by byl vyhlášen stav ohrožení státu nebo válečný stav, začal by ale být tento materiál distribuován ze skladů na výdejová střediska v krajích a obcích. Informace o nich lidé najdou na stránkách hasičů. Stejně jako to, kde prostředky pro ochranu zakoupit pro ty, kteří je nemají ze zákona zdarma. Výroba těchto prostředků se ovšem nijak systematicky neplánuje. A to by se mělo v nové koncepci změnit. Počítá se s tím, že by pro krizové stavy byla zasmluvněná výrobní kapacita. „Jde o to, že když už si někdo bude chtít pořídit výrobek tohoto typu, aby tu možnost měl. Hrozby v zásadě zůstávají stejné, akorát občas některá vejde více do popředí a stává se naléhavější. Od února 2022 je to jednoznačně otázka ozbrojeného konfliktu. Situace se vyvíjí tak, jak se vyvíjí bezpečnostní prostředí, a my na to musíme reagovat,“ popisuje František Paulus.

Nový varovný systém

Reagovat chce stát také novým způsobem varování. Namísto klasických SMS zpráv by měl Cell Broadcast doručit zprávu rychleji bez zatěžování mobilní sítě. „V rámci tlačených SMS lze oslovit asi 200 000 osob, což není příliš. Navíc je tam i určitá časová prodleva, což samozřejmě může být problém, když jde o nějakou skutečně naléhavou záležitost. Systém Cell Broadcast je založený na jiné technologii. Spočívá v tom, že nedostanete esemesku, ale notifikaci. Přejde vám jakási ‚nevyžádaná‘ informace na mobil, která je doprovázena pronikavým zvukem. Takže to nepřehlédnete. Nemusíte nic instalovat a dá se takto oslovit více méně v jeden moment téměř celé území České republiky,“ popisuje František Paulus.

Modelový scénář je následující. Kdyby došlo například k ohrožení radiací, rozezní se venku všeobecná výstraha doplněná o základní hlášení a upřesňující informace obyvatelé dostanou v rámci systému Cell Broadcast. „Tam se dozvíte, co máte dělat. V případě radiace je dominantním způsobem ochrana vzdáleností a časem, to znamená být co nejdál. Když využijete přirozené ochrany budov, tak vám v daný moment zásadní nebezpečí nehrozí. Klíčovou podmínkou ochrany však je, že dostanete informaci od státu včas a poté následují další opatření, jako ukrytí a evakuace. Žádná událost není stejná,“ říká František Paulus.

Projekt Cell Broadcast je teď ve fázi soutěžení dodavatele, poté by operátoři měli být schopni ho do roka až roka a půl zprovoznit. Ke klasickým sirénám by také měla přibýt druhá vrstva digitální varovné infrastruktury a v koncepci se počítá i s posílením školení „insiderů“, kteří v krizích rozhodují. „Starostové obcí hrají velmi významnou úlohu, ale trochu problém je s účastí na takovýchto školeních. Je dlouhodobě asi poloviční. A záleží, jestli v tom vidíte poloprázdnou, nebo poloplnou sklenici. Já myslím, že je spíš poloprázdná, protože mnohdy těch 50 procent ani nejsou volení funkcionáři, ale často jejich zástupci. A není to jen otázka starostů obcí, nýbrž i hejtmanů krajů, celostátních politiků a jiných. To je v koncepci řešeno a považuji to za velmi významné,“ říká Paulus.

Koncepce by měla stanovit i technické parametry pro budovy a jejich úkryty. Takzvaných protiatomových krytů má Česko zhruba šestnáct set pro přibližně tři sta tisíc lidí. Stejný počet lidí by se pak měl teoreticky vejít do ochranného systému pražského metra.

Kryty

Kde se nejlépe ukryt v případě, že by i u nás došlo k ozbrojenému konfliktu? Jednou, možností je improvizované ukrytí, kde platí takzvané pravidlo tří stěn. Tedy tři stěny za sebou, například domu, bytu a uzavřené místnosti v něm. To chrání před kinetickým působením v případě úderu. Pro stálý úkryt odborníci doporučují metro. V jiných městech, kde lidé nemají jako Pražané takovou možnost, mohou využít přirozené kryty budov, jako jsou sklepy domů či podzemní garáže. A samozřejmě stálé kryty civilní ochrany, o jejichž dostupnosti by v případě ohrožení měly informovat místní samosprávy. Ale jak už bylo řečeno, ty ukryjí jen tři procenta obyvatel.

„Úkryty byly budovány zhruba od padesátých let zprvu jako jednoúčelové, později jako víceúčelové stavby, ty poslední byly dokončovány v devadesátých letech. Od devadesátých let nové nevznikaly. Všeobecně převládalo upřímné přesvědčení, že už nikdy nebude potřeba obdobný systém ochrany, a myslela si to celá Evropa. I když se díváme na ukrajinskou zkušenost, tak majorita je skutečně ve využití běžných staveb. Případně v jejich z odolnění, což je něco, co se snažíme reflektovat i v současné koncepci. Bude zpracován metodický dokument, doporučení pro místní samosprávy, jak z odolnit dům, jak využívat přirozených ochranných vlastností budov. Vedle toho budeme pracovat i na tom, aby byly uzákoněny určité povinnosti. Je nutné uvést, že často vzhlížené úrovně zabezpečení v případě Švýcarska nebo Finska bylo dosaženo tak, že tam byla a je stanovená povinnost pro investora, jenž, pokud dosáhne určité podlahové plochy, musí budovat na vlastní náklady úkryt pro osazenstvo daného objektu,“ popisuje František Paulus.

Kryty civilní ochrany jsou v různých stavech a mají dnes různé majitele i vybavení. V Praze je jedním z nejznámějších kryt Folimanka. Je zpřístupněný veřejnosti a konají se v něm prohlídky i výstavy. V případě reálné potřeby se počítá s tím, že se zde může ukrýt zhruba 1300 lidí na 72 hodin. Dnes v něm procházíme prázdnými tunely, kdyby se otevřel při stavu ohrožení nebo ve válce, přibýly by sem lavice, zdravotnický materiál, pitná voda. Zprovozněný by byl do 48 hodin.

„Když vláda vyhlásí stav ohrožení nebo válečný stav, tak v tu chvíli by to fungovalo podobně jako na Ukrajině. Počítá se s tím, že by tu byli lidé v prvních kritických momentech, maximálně tři dny. A to i z psychologických důvodů. Kdyby šlo o radiaci nebo nějaké chemikálie, tak se potom hledají cesty, jak odsud lidi evakuovat, předat jim dostatečné množství masek a ochranných oděvů a dostat je do bezpečných míst na povrchu,“ popisuje vedoucí oddělení krizového řízení a bezpečnosti městské části Praha 2 Jan Mikeš. V krytu není mobilní signál, komunikaci by tak při reálném nouzovém ukrytí zajišťoval pracovník místní pozorovatelný. „Oblékl by se do ochranného obleku, kdyby šlo například o nějaký chemický útok nebo radiaci, vyšel by ven, podíval se, co se děje, a poté by informoval lidi v krytu,“ popisuje Jan Mikeš.

Základní zdravotní péče by byla zajištěna přímo v krytu, kromě lavic je zde i lůžková část a myslí se i na situace, kdyby z různých důvodů někdo nepřežil. Kryt má i márnici na odklizení těl. Tyto scénáře tu ale nikdy nebylo potřeba reálně použít. Země není v ohrožení ani ve válečném stavu, a tak se tu konají akce, besedy, výstavy a například i orientační běh tunely.

Obměna manuálu pro krize se netýká jen přípravy na potenciální útoky, ale na mimořádné události obecně. Ministerstvo vnitra spustilo i inovovanou kampaň podle severského modelu *72 hodin*, jež má lidem připomenout základní pravidla pro přežití na tři dny v nouzi, kdy z různých důvodů přestane fungovat část infrastruktury. Například jako tomu bylo při španělském blackoutu a částečně i u nás během povodní.

„Celá filozofie je o tom, že člověk by měl být v případě rozsáhlých mimořádných událostí připraven alespoň na tři dny. Musí počítat s tím, že mu třeba nepůjde proud, nepoteče voda, mohou být omezené bankovní služby, že se nedostane pro své léky a podobně,“ popisuje František Paulus. Tento krizový manuál by měl stát formou brožury či informačních karet do konce roku rozeslat do obcí v rámci osvětové kampaně. „Je důležité hlavně informování a dlouhodobá příprava obyvatelstva. Klíčová cesta je totiž také přenášení odpovědnosti, tedy sebeodpovědnost za vlastní bezpečnost,“ říká František Paulus.

Zásoby pro 72 hodin

- **Voda:** doporučeno mít 6 litrů na osobu a den – tj. minimálně 18 litrů na dobu tří dnů
- **Potraviny:** trvanlivé (konzervy, trvanlivé potraviny) pro soběstačnost po dobu 72 hodin
- **Energie a osvětlení:** svíčka, baterie, případně powerbanka
- **Hygiena a léky:** osobní léky, základní hygiena, toaletní potřeby, respirátor

- **Dokumenty a hotovost:** občanka, karta, hotovost pro případ výpadku platebních systémů
 - **Oblečení a příkrývky:** vhodné na střídající se teploty, spacák či deky
 - **Nástroje a pomůcky:** například nouzový vaříč, zápalky, tepelná fólie
 - **Pro děti:** hračka nebo kniha na zvládání stresové situace
-

Obsah evakuačního batohu

- doklady, peníze, kartičky pojišťovny
- kopie důležitých dokumentů
- základní léky, lékárnička
- malá láhev vody, lehké jídlo
- náhradní prádlo, ponožky, hygienické potřeby
- mobil, nabíječka/powerbanka, zápisník s kontakty
- svítilna, kapesní nůž, pláštěnka